

Silpnieji nuomonių žurnalistikos veiksniai švietimo politikos temų tvarkaraštyje

Magnus Tomas Kėvišas

Žurnalistikos ir medijų tyrimų centras
Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
kevisas@gmx.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7131-5390>

Santrauka. Įvadas. Žinoma, kad žiniasklaidos temų tvarkaraštis, politikos darbotvarkė ir visuomenės dėmesio ašys syja sudėtingais tarpusavio priklausomybės santykiais. Ypač žiniasklaidos nuomonių segmentas yra reikšmingas politinės komunikacijos locus. Tačiau nėra žinoma, kokie veiksniai lemia žiniasklaidos nuomonių segmento temų tvarkaraštį, ypač lietuviškųjų duomenų pagrindu. Šio straipsnio tikslas yra šiuos veiksnius identifikuoti. Taip pat siekiama išnagrinėti kiekvieno jų poveikį, indėlį. **Metodai.** Čia pristatomas trianguliuojantis Lietuvos pagrindinės žiniasklaidos nuomonių skiltis kuruojančių vyriausiojo ar specialiojo redaktorių bei nuomones publikuojančių autorių/ekspertų savirefleksijos ir pačių nuomonių publikacijų, paskelbtų 2021–2022 m. švietimo politikos klausimais, tyrimas. **Analizė.** Iš viso identifikuojami keturi skirtingi galimi temų tvarkaraščio sandaros veiksniai:

- redakcijų valingumas (autoriams redakcijų nuožiūra skiriamos temos),
- redakcijų selektyvumas (temų atranka),
- konteksto svarba (iš esmės politinė darbotvarkė),
- autorių/ekspertų tarpusavio dialogiško santykio intensyvumas.

Received: 23/04/2026. Accepted: 28/05/2026

Copyright © 2026 Magnus Tomas Kėvišas. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Rezultatai. Įvardytieji keturi veiksniai silpni ir nė vienas neturi lemiamos įtakos žiniasklaidos nuomonių segmento temų tvarkaraščiui. **Išvados.** Sąmoningas redakcijų sprendimas palikti temų tvarkaraštį savieigai, leisti jam formuotis pačiam, kai kada lemia galutinio produkto – viešosios diskusijos politikos klausimais – padrikumą, fragmentaciją, nekryptingumą, nesufokusuotumą, lėkštumą, skurdumą. Demokratinės savivaldos atveju taip ydinga viešoji diskusija gali daryti žalą politikos procesui.

Pagrindiniai žodžiai: nuomonių žurnalistika; žiniasklaidos darbotvarkė; politinė darbotvarkė; darbotvarkės formavimas.

Weak Agenda-Setting Factors in Opinion Journalism on Education Policy Issues

Abstract. Introduction. It has been shown that media agenda, political agenda and the public agenda are interdependent in complex ways. A significant part of political communication, for instance, takes place in the op-ed pages of leading newspapers. Here, we investigate the particular factors that define the media agenda, the schedule as is the case for the said op-ed pages. The investigation focuses on Lithuanian data. **Methods.** We report from an inquiry which triangulates the perceptions and auto-reflection of (1) editors of the main mainstream outlets, (2) experts who authored published opinion pieces; that also compares these data points to (3) published opinion articles. The focus is on the education policy in 2021–2022 in Lithuania. **Analysis.** Four different potential agenda factors are individuated: the willful pursuit of the editorial boards (assignment of topics to authors), the selectivity of the editorial boards (selection, rejection, of topics suggested by the authors), context (political agenda causing a particular topic to be brought forth), and dialogue, polemics, between the authors. **Results.** It is clear that all of these factors contribute but in a weak way, and none of them actually dominate the formation of the agenda as is the case in opinion journalism. **Conclusion.** The deliberate choice on the part of the editorial boards to leave the formation of the agenda to chance is the reason the end product – the op-ed pages and the resulting discussion of public policy – is chaotic, fragmented, unprincipled and unfocused, flat and lacking in substance. In this, the editorial boards exhibit a certain willingness to abandon their commitment as a gatekeeper and as a watchdog.

Keywords: opinion journalism; media agenda; political agenda; agenda-setting.

Ivadas

Visuomenės dėmesio ašių chronologinė kaita yra tiriama jau daugiau nei penkias dešimtis metų. Dar pačioje aštuntojo dešimtmečio pradžioje Maxwellas McCombsas ir Donaldas Lewisas Shaw pasiūlė atskirti:

- žiniasklaidos temų tvarkaraštį (angl. „media agenda“),
- politikos darbotvarkę (galia disponuojančių, nedisponuojančių grupių),
- „visuomenės dėmesio kalendorių“ (angl. „public agenda“); kaip jis rekonstruojamas iš sociologinių apklausų rezultatų respondentų klausiant, kokiais klausimais šie daugiausiai galvojęntys ir besidomintys (Lasorsa 2008, Denham 2010).

Nutarus nagrinėti šių kalendorių savarankiškumą ar, atvirkščiai, jų tarpusavio priklausomybes, įsitikinta, kad paralelizmas ar atotrūkis tarp visuomenės dėmesio kalendoriaus ir politinės darbotvarkės leidžia spręsti apie politikos reprezentatyvumą. Daugkart fiksuota – net tiriant naujausius didžiulius duomenis ir žurnalistų bei jų auditorijų santykius socialiniuose tinkluose – kad žiniasklaidos temų tvarkaraštis ir visuomenės dėmesio kalendorius tarpusavyje yra santykinai koordinuoti, nuosekliai vienas kitą seka (Erbring, Goldenberg & Miller 1980: 45; Molyneux & McGregor 2022: 1590–1591; Wang, Chen, Shi & Tang 2023: 257–258). Tyrimai taip pat rodo, kad visuomenės dėmesio kalendorius dažniausiai vėluoja žiniasklaidos temų tvarkaraščio atžvilgiu (Lasorsa 2008: 12–13). Kitaip tariant, pirmiau į vienus ar kitus klausimus dėmesį atkreipia medijos ir tik vėliau šie klausimai tampa respondentų, rinkėjų, vartotojų fokuso ašimis. Šių tyrimų visuma leido suformuluoti vadinamąją darbotvarkės nustatymo (angl. *agenda setting*) hipotezę: esą periodinė žiniasklaida, nebūtinai diktuo dama visuomenei, *ką* galvoti, efektyviai diktuoja, *apie ką* galvoti. Čia aktualizuojama žiniasklaidos geba koordinuoti viešąjį dėmesį vėliau buvo patvirtina kitų, kitus reiškinius nagrinėjančių tyrimų (Jeffres, Neuendorf, Bracken & Atkin 2008: 475; antai vadinamosios tylos spiralės (angl. *spiral of silence*) tyrimai atskleidė, kad dominuojanti fokuso ašis, samprata, nuomo-

nė tildo, riboja specifinių („atskalūniškų“) nuomonių raišką (Matthes, Knoll & von Sikorski 2018: 22–24).

Žiniasklaidos temų tvarkaraščio veiksniai, medijų tvarkaraščio sudarymo principai, procesas (angl. *media agenda building*) yra tapę svarbiu tyrimo objektu: taip ima ryškėti ir dažniausiai darbotvarkės nustatymo hipotezei išsakomas kontrargumentas. Iš tiesų, klasikinė periodinės žiniasklaidos teorija, žurnalistikos vadovėliai, nuosekliai formuluoja profesijai charakteringus faktų, temų atrankos kriterijus. Nepriklausomybės pradžioje išleistame Andriaus Vaišnio paskaitų konspekte „Profesionalioji žurnalistika. Įvadas“ nurodoma, kad, atrenkant faktus, žurnalisto-profesionalo vertinamas yra fakto „sensacingumas, aktualumas, tinkamumas, naujumas“ (1992: 46), o atrenkant temas žiūrима „sava-laikiškumo, svarbumo, artumo, įžymumo, neįprastumo“ (1992: 48). Šie klasikiniai atrankos kriterijai išlieka relevantiški (van Noije 2010: 270; Hiles & Hinnant 2014: 447; Fahmy & Kim 2008: 454) net pakitusios medijų praktikos – skaitmenizacijos, duomenizacijos, auditorijų fragmentacijos – kontekste (Fürst & Oehmer 2021: 813). Kitaip tariant, visuomenės dėmesys atrodytų besantis pirmesnis ir lemias redakcijų sprendimus: kas nors yra „žymu“ tik jei plačiau pirmiau apie tai kažkas „žinoma“. Visuomenė negali būti traktuojama tik kaip „pasyvus veikiamasis“; pvz., masinių medijų internetinių kanalų skaitytojų atsiliepimų sekcijos turi tiesioginį poveikį medijos tvarkaraščio sudarymo procesui (Santana 2011: 77–78). Vis dėlto bendra „darbotvarkės nustatymo“ tyrimų tendencija yra fiksuoti, kad konkrečiais klausimais viena ar kita tema yra *pirmiau* žiniasklaidos intensyviau eksploatuojama, ir tik *vėliau* ja nuosekliau diskutuoti ima plačioji visuomenė (žr. aukščiau).

Tokius pat vertinimo kriterijus, apibendrinant, galima taikyti ir atitinkamo medijų kanalo nuomonių segmentui. Iš tiesų nuomonių žurnalistika, nuomonių produkcija plečia, sureikšmina tą informaciją, kuri pateikiama žinių (naujienu) segmente; ji analizuoja žiniose menčiau įprastas dimensijas, menčiau eksploatuojamas perspektyvas (Fahy 2009: 59); nuomonių segmente itin ryški sampratų, konceptualizavimo chronologinė kaita, naujų tematikų introdukcija ir ekspozicija (Hayes,

Gabbatiss & Butler 2025: 846; Pineda, Bellido-Pérez & Sánchez-Gutiérrez 2022: 92), čia įprastas pionieriškumas, anksčiausiai formuluojant kituose medijų segmentuose eksploatuosimas idėjas (Heim 2010: 45). Šiame lauke dažnai išreiškiamas neracionalus emocionalumas, retorizacija, sistemingas perkonceptualizavimas (Uzunoğlu 2025: 251–252). Vis dėlto žinoma, jog net stambiausių kanalų nuomonių segmentuose unikalų autorių yra santykinai nedaug, nors jie sugeneruoja daug nuomonių (Golan 2013: 368; Golan & Munno 2014: 30). Periodinės žiniasklaidos nuomonių segmentas yra atokus nuo dramatiškos poliarizacijos, kuri konkrečiu laikotarpiu gali būti būdinga visuomenėms (Parasie, Machut & Mazoyer 2025: 21–22). Ypač ekonominių ir socialinių krizių kontekstuose santūrus, net monotoniniai nuomonių segmentai gali gerokai apriboti kanalų gebą koordinuoti visuomenės dėmesio kalendorių, kuri šiaip jau yra jiems charakteringa (Seethaler & Melischek 2023: 87–88).

Gerokai vangiau tiriamas politikos – ar kitų galia disponuojančių ar galios siekiančių veikėjų, ne politikų, pvz., verslo, akademijos veikėjų – darbotvarkės santykis su žiniasklaidos temų tvarkaraščiu ir visuomenės dėmesio kalendoriumi. Nors šį santykį perprasti yra svarbu. Galia disponuojančiųjų sprendimai net labiau tiesiogiai veikia viešojo gyvenimo turinį, realijas – ne tik dėmesio tendencijas. Ir atvirkščiai, demokratinis procesas organizuoja būtent tikslinį visuomenės poveikį galios *locus* atžvilgiu: visuomenė koordinuotai ir sistemingai sprendžia, kam deleguoti teisę disponuoti galia. Apskritai žinoma, kad politinė darbotvarkė yra veikiau savarankiška žiniasklaidos temų tvarkaraščio bei visuomenės dėmesio kalendoriaus atžvilgiu, todėl dažnai šių abiejų elementų atžvilgiu pirmesnė: tiesiog interesų grupės formuoja siekinius (norus) *pirmiau ir nepriklausomai* nuo žiniasklaidos ar likusios vartotojų (auditorijų) dalies. Kita vertus, jos gali organizuotis ir formuoti darbotvarkę vos tik žiniasklaidai išforsavus tam tikrą problemą: žiniasklaida stebi, perteikia politikos (ir apskritai su galios raiška susijusius) sprendimus. Tačiau, jeigu ji suartėja su politinės darbotvarkės rengėjais (tarkime, ži-

naisklaidos savininkų valia), medijų turinyje ima formuotis galios diskursas (Vaišnys 2026). Nustatyta, jog partijos sistemingiau dominuoja medijas nei atvirksčiai (Brandenburg 2002: 46; Oliveira-Araujo 2024: 1732), o politine galia nedisponuoją – bet jos siekią – veikėjai bando ieškoti būdų pasiekti žiniasklaidą ir tapti jos tvarkaraščio dalimi, ieško unikalių specifinių strategijų ir taktikų (Edgerly, Toft & Veden 2011: 328–330). Išoriniai, socialiniai faktoriai veikia žurnalistus šioms formuluojant savo sampratas, požiūrius, conceptualinį rėmą, ir – jei etika yra būtent tokios eksternalios kilmės, ypač konverguojanti su politinio elito, formaliosios administracijos laikysenomis – lemia *nuomonių skurdą* (Golan & Munno 2014: 31; Golan & Lukito 2015: 764–766; Hayes, Gabbatiss & Butler 2025: 833, 838–839), tendenciją prisitaikyti prie politinio konsensuso krypties (Golan & Lukito 2017: 225–226), tendenciją nenukrypti nuo politinio elito apibrėžtų gairių (Boykoff 2024: 32–33). Iš tiesų tyrimai fiksuoja net politinių veikėjų pastangą apeiti žiniasklaidą, patiems imti tiesiogiai veikti žiniasklaidos metodais čia aptariamąją prasme – nepaisyti informacijos apie viešąją nuomonę (Koniczna & Graves 2020: 2345–2357), konsoliduoti naratyvą, pozicijuoti savo informacinę institucinę legitimumą (Ali 2025: 19–20).

Nuomonių segmentas atskiruose žiniasklaidos kanaluose ar savitoje medijų sistemose yra vienas kritinių politinės komunikacijos raiškos *loci*: santykis tarp politikos darbotvarkės ir žiniasklaidos temų tvarkaraščio yra itin glaudus, nuomonių žurnalistikos produktai – sodrūs ir interpretatyvūs, todėl jie yra efektyvūs prezentuojant atitinkamai įremtą temą, stengiantis forsuoti vienokią ar kitokią viešąją nuomonę (Selvarajah 2020: 197–198). Pastaruosius 20 metų, nuo pat amžiaus pradžios, nuomonių žurnalistika fiksuojama vaidinanti vis ryškesnį vaidmenį: pavyzdžiui, nustatyta, kad net tradicinių, klasikinių laikraščių pirmuosiuose puslapiuose publikuojamų nuomonių straipsnių, komentarų dalis vis augo (Ispanijos duomenys; Bernola Serrano 2023: 2048). Tačiau moksliniai tyrimai kol kas nėra nustatę, kokios, kaip reflektuojamos priežastys lėmė tokią dinamiką: siekis eksploatuoti nuomonių segmentą kaip kanalo tapatybės, individualizacijos laidą; ekonominiai

sumetimai – nuomonių žurnalistika, priešingai nei informacinė (naujienu) ir juolab tyrimų žurnalistika, nėra imli sąnaudų, apskritai – pigi.

Viduržemio šalių žiniasklaidos charakteristikos – dėl žiniasklaidos sistemų modeliavimo bendrybių – yra palyginamos su lietuviškosiomis realijomis (Castro Herrero & al. 2017: 4799–4800; Jastramskis 2011: 52, 67). Šiame straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos žiniasklaidos nuomonių segmentas – temų tvarkaraščio veiksniai ir veikėjų reflektuojami aiškinimai, trūkumų ir privalumų sampratos, autorefleksija (nustatant, kodėl sistemai yra būdinga atitinkama veiksmų konfigūracija). Nuomones, komentarus, išvalgas publikuojančių autorių/ekspertų sampratos, taip pat redaktorių, ypač nuomonių skilčių redaktorių sampratos bus svarčios siekiant detaliau niuansuoti santykį tarp politikos darbotvarkės ir žiniasklaidos temų tvarkaraščio.

Lietuviškasis nuomonių segmentas nėra buvęs sistemingai tyrinėtas iš čia aktualizuojamos dėmesio ašiu, tvarkaraščio, kalendorinės kaitos perspektyvos. Konkrečiai nuomonių straipsnius kaip fenomeną yra minėjusi Monika Frėjūtė-Rakauskienė (2006), tyrusi rusakalbę Lietuvos spaudą ir joje atspindėtą rusakalbių mažumos savivoką Lietuvos eurointegracijos procesų atžvilgiu. Autorė konstatuoja, jog tirtose spaudoje „[nebuvo] atspindėta svarbesnių arba originalesnių nuomonių bei specifinio požiūrio į ES arba į patį integracinį procesą“ (ibid.: 135). Nuomonių straipsnius dar yra aktualizavusi Virginija Popovaitė (2018), tyrusi istorikų kalbėsenos vaidmenį migrantų problemos diskurse naujienų portaluose. Autorė darė išvadą, kad apskritai menkai tesa profesionalių istorikų analizės, istoriniai pasakojimai (naratyvai) tenaudojami keli, statiškai ir nekūrybingai (ibid.: 143). Bene intensyviausiai lietuviškąją publicistiką yra rėmęsi lietuvių kalbotyrininkai, kurie nuomonių straipsnius analizuoja siekdami apibūdinti gyvosios kalbos ypatybes (pvz., Žilinskienė 2001, 2002, 2003, Bitinienė 2003, Koženiauskienė 2013, Makarova 2014, Valotka 2016).

Čia lietuviškos pagrindinės žiniasklaidos nuomonių segmentas tiriama siekiant rekonstruoti aukščiau aptartą turinio dinamiką. Nuomonių segmento plėtimas sąlygoja riziką žiniasklaidos profesinės autonomo-

mijos atžvilgiu: išorinis turinys, nulemtas politikos ar ekonomikos lauko interesų, liudija, kad žiniasklaida gali būti linkusi prarasti, atsisakyti gebėjimo savarankiškai formuoti temų tvarkaraštį, likti paveiki kitokios (politinės) darbotvarkės formavimo atžvilgiu (Bernaola Serrano 2023: 2046–2048). Taip redakcijos rizikuoja netekti ir vartininko ar sarginio šuns funkcijų.

2. Tyrimo objektų imtis ir metodai

Tyrimu telkiamasi tik į švietimo klausimus tematizuojančius nuomonių straipsnius, diskusinius pasisakymus. Švietimo politika yra paveldėta kaip centralizuota sistema – ji yra nacionalinė, ne regiono ar savivaldos lygmens; išlaidos švietimui sudaro reikšmingą nacionalinio biudžeto dalį. Sistema yra gausi veikiančių personalijų, kurios pasižymi išsilavinimu, raštingumu. Šiuo atveju tirta 2021–2022 kalendorinių metų nuomonių produkcija. Laikotarpis prasideda sulig XVIII Vyriausybės (Ingridos Šimonytės; švietimo mokslo ir sporto ministrė – dr. Jurgita Šiugždinienė) darbo pradžia. Jis sutampa su šios Vyriausybės programos įgyvendinimo intensyvumo epizodu, vykdytų reformų intensyvumo epizodu. (Pirmuosius administracijų kadencijų metus dėl jų darbotvarkės intensyvumo renkasi tirti ir kiti nuomonių fenomenų tyrėjai; plg.: Jacobs & Townsley 2011). Visas laikotarpis yra politiškai nuoseklus ta prasme, kad 2021–2022 m. nesikeitė nei Ministrė Pirmininkė, nei švietimo, mokslo ir sporto ministrė, nei Seimo švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas (dr. Artūras Žukauskas). Laikotarpis laidoja pakankamą tyrimo objektų skaičių ir įvairumą.

Tyrimas remiasi metodologinės trianguliacijos schema. Pasirenkami trys duomenynai: (1) pagrindinės žiniasklaidos redakcijų atstovai, redaktoriai, specialieji nuomonių skilties redaktoriai ir jų patirtis, etinės, vertybinės nuostatos, organizacijų vidaus politikos normos; (2) autoriai/ekspertai ir jų vertybinės, profesinės nuostatos savo pasisakymų, rašinių, produkcijos atžvilgiu; (3) tekstai ir jų turinio atskleidžiamos ypatybės. Šių trijų tiriamų duomenų šaltinių atžvilgiu taikoma netapati tyrimo strategija (parametrizuojantis sociologinis, t.y. statistinis tyri-

mas ir teksto analizė). Trianguliuojant siekta, kad skirtingi šaltiniai ir savitas jų tyrimas atskleistų sisteminės charakteristikas, savybes ir ypatybes.

Pirminis 23 redakcijų sąrašas sudarytas atrenkant tas, kurių kanaluose skelbiamos autorinę nuomonę atspindinčios publikacijos, publikuojama interviu su subjektais, pristatomais kaip ekspertai (šie ekspertai kviečiami į diskusijų laidas). Vizitai redakcijose derinti ir redakcijos buvo vizituotos 2025-balandžio – birželio mėnesiais¹. Iš anksto nesiekta atskleisti konkrečių interviu klausimų, o tik indikuoti bendrą tyrimo tendenciją. Pabrėžta, kad pokalbio turinys, naudojamas mokslinėse publikacijose, bus nuasmenintas. Tyrėjas deklaravo, jog domina tas redakcijos darbuotojas, kuris toje konkrečioje redakcijoje kuruoja nuomonių, komentarų, vertinimų – profesiniu žargonu – „išorinio turinio“ segmentą.

Iš viso interviu duoti sutiko 6 (toliau žymima „R1“, „R2“ ...) – tai yra 26 proc., redakcijų (jų atstovai). Svarbu pastebėti, kad tais atvejais, kai redakcija (atstovas) interviu duoti sutiko, šie interviu buvo produktyvūs ir net kolegialūs. Nors nurodžius, kad interviu būtinos tebus 15–20 minučių, tačiau faktinė vidutinė vieno interviu trukmė buvo ~75 minutes. Surinkti gausūs duomenys įvairiais – taip pat temų tvarkaraščio sudarymo klausimais.

Pirminė peržvalga atskleidė, kad tiriamuoju laikotarpiu švietimo klausimais nuomonių straipsnių yra spausdinę ir kaip ekspertai kalbinti bei pristatyti, į diskusijas ekspertų teisėmis kviešti 68 asmenys. Jų patirtį, sampratas ir laikysenas tirti taikytas rašytinio diskurso dalyvių anketavimo metodus. Anketos autoriams/ekspertams platintos buvo 2025 m. rugpjūčio – rugsėjo mėn., skaitmeninė anketa žiniatinklyje prieinama informantams iš viso buvo 6 savaites, 1,5 mėnesio. Kviečiamiems tyrime dalyvauti informantams paaiškinta, kodėl jie atrinkti, kiek kviečiamų informantų sudaro visą kviečiamųjų aibę. Nuosekliai detalizuotas tyrimo kontekstas, kiti duomenų šaltiniai; įsipareigota

¹ Redakcijoms gyvai, telefonu, elektroniniais laiškais autorius siūlė pasirinkti datas gyvam interviu.

supažindinti su duomenimis grįšimomis mokslinėmis publikacijomis. Pabrėžta, kad anketa yra anoniminė ir skelbiami bus tik nuasmeninti duomenys. 56 klausimai, pateikti informantams, buvo suskirstyti į 4 sekcijas. Kvietimas dalyvauti apklausoje buvo išplatintas elektroniniais laiškais, informantai raginti dalyvauti susisiekus telefonu ar bendraujant gyvai. Gauti 25 atsakymų rinkiniai („A/E1“, „A/E2“ ...); atsakė 37 proc. visų kviestų tyrime dalyvauti. Statistinis anketos pildymo trukmės vidurkis – 24 min., ilgesnis nei testiniai bandymai buvo indikavę tyrėjams (tikėtasi 15–20 min.). Darytina prielaida, kad respondentai anketą pildė atidžiai. Nė vienas atsakymų rinkinys nebuvo diskvalifikuotas dėl prieštarų.

2021–2022 kalendoriniais metais autoriai/ekspertai tirtuose kanaluose buvo fiksuoti paskelbė 173 nuomonių straipsnius švietimo klausimais. Tekstai, atrinktos nuomonių publikacijos, baigtos komplektuoti buvo 2025 m. rugpjūčio – rugsėjo mėn. Surinkti metaduomenys, apskaičiuotos įvairios kiekybinės vertės: nuomonių straipsnių intensyvumas kanale, švietimo tematikos straipsnių dalis viso publikuotų komentarų srauto atžvilgiu, individualių autorių publikavimo dažnis, įvairiais pūjviais sukomplektuotų straipsnių apimtis, ilgis žodžiais ir pan.

3. Tyrimo rezultatai

Lietuviškos žiniasklaidos realybės tyrimas atskleidė, kad nuomonių segmento visumai šiaip jau leidžiama formuotis stichiškai. Visos redakcijos (atstovai), be išimties, deklaravo niekaip nevaržomą atvirumą temų, iniciatyvų, intensyvumo, tendencijų atžvilgiu. Redakcijų indėlių formuojantis segmento temų tvarkaraščiui, t.y. skilties tvarkaraščiui – kaip atskleidė interviu – redakcijos konceptualizuoja, hipotetiškai vertindamos dvi galimybes:

- (1) Redakcija gali valingai pati formuoti temų tvarkaraštį, straipsnių temas autoriams/ekspertams siūlydama.
- (2) Redakcija, parinkdama temą, gali forsuoti būtent tam tikrą paigedaujamą tendenciją, kuri šiaip jau stichiškai parašytų straipsnių visumai nėra būdinga.

Iš autorių/ekspertų perspektyvos, jų pačių sprendimas rašyti viena ar kita tema gali būti traktuojamas kaip kontekstiškas. Jei ne redakcija, autorių rengti rankraštį gali skatinti:

- (3) politikos lauko, įvykiai švietimo sistemoje (aktualijos), kurie čia vadinami *konteksto koordinavimu*.
- (4) kitų autorių darbai, rankraščiui kai kada įgaunant polemikos bruožų ir tai čia vadiname *tarpusavio koordinavimu*.

Šios alternatyvos tiriamos kaip temų tvarkaraščio veiksniai.

3.1. Redakcijų atvirai valingai formuojamas temų tvarkaraštis

Autorių/ekspertų atsakymai į antrąjį klausimyno klausimą – „kas lemia Jūsų rašinių/viešų pasisakymų temų tvarkaraštį, turinio temas?“ (1 lentelė) – leidžia konstatuoti, kad vyraujantis tipas yra diskurso dalyvis, kuris temas pasirenka pats. Atitinkamas klausimas buvo užduotas ir

1 lentelė. „Kas lemia Jūsų rašinių/viešų pasisakymų temų tvarkaraštį, turinio temas?“ (Q2). Autorių/ekspertų atsakymai į klausimyno klausimą.

	Beveik niekada	Retai	Vidutiniškai	Dažnai	Beveik visada
„man atkreipiant dėmesį į dar neaktualizuotus reiškinius, man aktyviai skatinant, raginant redakciją“	8%	13%	17%	29%	33%
„reaguojant į ryškius įvykius, kontroversijas diskurse“	4%	16%	28%	44%	8%
„temą pasiūlo kanalas“	24%	36%	16%	16%	8%

redakcijų atstovams, ir čia dažniausiai deklaruota, kad temų tvarkaraštis yra paliekamas išimtinai pačių autorių/ekspertų diskrecijai:

„Nei kolumnininkų, nei nereguliarių autorių temų užsakyti nereikia, jie inicijuoja viską patys, temas pasirenka patys, pasiūlo ir temą, ir turinio bruožus. Gal labai retai, išimtiniais atvejais – esant reikalui, jei pats autorius to kreipiasi, „temų badui“ – gali būti pasiūlyta ir redakcijos“ (R1). „Tema gali būti bent derinama iš anksto, bet daugiau būna tiesiog laisva ir nesuderinta. Tie galbūt kartais yra labiau linkę tartis, kam temos trūksta“ (R2). „Autoriai temas pasirenka patys ir jų neprivalo iš anksto suderinti su redakcija. Gal apie dešimtadalis iš anksto derina temą, kiti pateikia tiesiog visą straipsnį jau gatavą. Gali būti, kad mes kiek keičiame pavadinimą, kad jis būtų patrauklesnis, kai jau rankraštis gautas. Bet tai nėra kišimasis į temą“ (R5).

3.2. Temų selektyvumas

Šiuos teiginius išplečia redakcijų atstovų atsakymai į klausimą – kurios dalies gautų rankraščių redakcija atsisako, ar galiausiai priima spausdinti, filtruoja, pati formuodama temų tvarkaraštį.

„Publikuojame – mes, kaip nuomonių skiltis, – apie 50 proc. viso gauto turinio, bet čia nuo visko, ką redakcija gauna; ir selektyvumas tik sąlyginis – nes kitkas vis tiek dažnai pasiekia eterį, tiesiog dažnai nukreipiama kitur, dažniausiai į turinio rinkodarą, kad susimokėtų už reklamą“ (R1). „Iš esmės viskas, kas pasiekia redakciją (per parą – 2, 3 rankraščiai), vienaip ar kitaip pasiekia viešumą. Jei nuomonės rankraščių – gal apie 90 proc. publikuojame to, ką gauname. Kitais atvejais – jei vis dėlto siūloma reali tema, siūlomi realūs faktai – būna, kad nukreipiame žurnalistą, kuris susisieks, toliau ta tema domisi, išeina kitokio pobūdžio produkcija“ (R2). „Apie 90 proc., gal net daugiau. Jei ką atmetame, turi būti labai akivaizdūs trūkumai, nekompetencija, kur netikėtume, kad pats sugebės ištobulinti, neverta net pradėti tobulinti“ (R5). „Nėra buvę, kad būtų parengtas, sudėrėtas nuomonės produktas, ir mes jo nebūtume išspausdinę“ (R6).

Centro tendencijos (vidurkio) šiuo atveju skaičiuoti nėra tikslinga, nes kanalų žodiniai atsakymai buvo pernelyg nebendramaciai. Bet apskritai čia indikuojamos proporcijos yra labai aukštos, jos vienareikšmiškai rodo menką redakcijų selektyvumą. Pačių redakcijų (atstovų) jis buvo komentuojamas, pvz., taip:

„Norint būti labai selektyviam, pirmiausia reikia turėti, iš ko rinktis. Nelaimei mes turime, iš ko rinktis. Be to, man atrodytų, kad didelis, principingas selektyvumas turėtų būti labiau visos žiniasklaidos sisteminis dalykas, nes kartelės nesugebės iškelti vieni: mes neišspausdinam, bet kitą rytą matau, kad kiti tai išspausdino, kitiems tiko“ (R4). „Selektyviai prie tų tekstų artintis, kažko iš jų reikalauti – ko galima reikalauti, jei už tą turinį dažniausiai nieko nemokama. Galbūt iš kolumnisto galima kažko reikalauti, nes kolumnistui mokama“ (R2).

Abstraktūs yra ir temų tvarkaraščio atžvilgiu redakcijų politikos dokumentuose vardinami kriterijai. LRT dokumentuose, pvz., trys: ar tema yra „svarbi“, „aktuali“, „įdomi didesniai visuomenės ratui“ (pkt. 172.8; s. n. 2025). Kai selektyvumas – ryškus, liudija disponavimą atrankos kriterijais.

Redakcijų – tarp jų ir LRT atstovai savo atsakymais atskleidė atrenkant nuomonės disponuoją platesniu, labiau niuansuotu kriterijų spektru:

„Pirmiausia mums svarbu unikalumas. *Tiražinių* straipsnių nespausdiname, turi būti siūloma tik mūsų redakcijai. Jei jau iš laisvo siūlytojo el. laiško metaduomenų aišku, kad siunčiama vienu sykiu daugybei redakcijų, mes iš karto atmetame. Atmetami (nukreipiami į turinio rinkodarą susimokėti už reklamavimą) būna tie, kur iš tiesų nėra jokios konstruktyvios nuomonės, straipsnis tėra reklaminis, viešųjų ryšių agentūrų parengtas, kuriame giriamasi, daroma vardo rinkodara. Atmetamas gali būti ir toks, kur autorius aiškiai neturi jokių kompetencijų rašyti klausimais, kuriais kalba“ (R1). „Mums svarbu, kad nuomonė nebūtų plačiai tiražuojama, kad nebūtų vi-

sur matomo žmogaus nuomonė, kurio pažiūros ir taip visiems žinomos; ką jis turi pasakyti, ir taip visi žino“ (R6). „Naujumas, netrivialumas mums yra svarbu, kad nebūtų tik kartojama kažkas, ką jau ir taip visi žino“ (R4). „Kriterijai – aktualumas, aktualumas vadovams, auditorijos interesas, kad nebūtų pernelyg nišinė tema“ (R1).

Atkreiptinas dėmesys, kad atsakymuose nė vienos redakcijos atstovai neminėjo būsimo skaitomumo kaip kriterijaus. Toks atsakymas būtų buvęs prieštaringas reputacinės vertės atžvilgiu. Čia minimos kategorijos – ypač konstruktyvumas, unikalumas, naujumas, netrivialumas – iš tikrųjų rezonuoja su redakcijų atstovų interviu akcentuota reputacija. Bet jos taip pat yra pakankamai abstrakčios, nekonkrečios. Tai yra charakteristikos, kurių akivaizdumas tekste yra interpretacijos klausimas, todėl dėsninga, kad jos nelemia reiklios, griežtos atrankos, didelio neatrenkamų, atmetamų rankraščių kiekio.

Redakcijų atstovai interviu taip pat universaliai pažymėjo, kad jokios atskiros temos nėra forsuojamos ar tikslingai stumiamos į parašę atrankos fazėje, tarkime – Ukrainos karo kontekste (pvz., 2022 vasarį), kad neva būtų sprendžiama daugiau skelbti gynybos ir nacionalinio saugumo tematikos nuomonių, mažiau vietos paliekant švietimui. Visas šias deklaracijas patvirtino faktinių duomenų tyrimas, publikacijų imtis tyrimo metais.

3.3. Konteksto koordinavimas

Jau referuotoji 1 lentelė rodo, kad patys autoriai/ekspertai konteksto pernelyg nesureiškina. Jei tokia pati dalis (apytikriai pusė) nurodo, kad tema priklauso nuo jų iniciatyvos arba „dažnai“, arba „beveik visada“ po lygiai, tai kiti – tokia pati dalis (apytikriai pusė) – nurodo, kad temą lemia konteksto reiškiniai: esą straipsniai yra „reakcingi“, bet tik „dažnai“, o ne „beveik visada“. Šiuos atsakymus verta palyginti su faktiškai publikuotų straipsnių temų tvarkaraščiu.

Tekstinis, dokumentinis pačių straipsnių švietimo klausimais kanaluose tyrimas pirmiausia indikavo iš tiesų platų skirtingų aptariamų

temų spektrą. Remiantis publikuotų tekstų visuma, skaičiuojant temas, kuriomis parašyti bent 5 straipsniai, sudarytas toks svarbesniųjų Lietuvos švietimo aktualijų 2021–2022 metų kalendorius (2 lentelė.)

2 lentelė. Viešajame diskurse tirtų žiniasklaidos kanalų nuomonių segmente dominavusios temos datuojamos referuojamų faktų datomis. „Egzaminai“ – čia visada turimi omenyje brandos egzaminai. „TM“ – „Tūkstantmečio mokyklų“ programa.

Mėnuo	
sau '21	↑ 2. COVID-19 karantinas (nuo 2020-11) – ↑ „įtraukiojo ugdymo reforma“ (2020-06)
vas	
kov	
bal	
geg	pradėti skelbti egz. rezultatai – viešinami TM programos kontūrai – mišrusis ugdymas
bir	
lie	2. COVID-19 karantino pabaiga
rgp	
rgs	m. m. pradžia – parl. partijų Nac. susitarimas dėl Lietuvos 2021–2030 švietimo politikos
spa	
lpk	
grd	paskelbta TM programa
sau '22	pradėta įgyvendinti TM programa (pasiruošimo darbai)
vas	
kov	
bal	konsultacijos, paraiškos, pradėti rengti TM investiciniai projektai (1-as srautas)
geg	pradėti skelbti egz. rezultatai
bir	viešinamas naujas Pedagogų karjeros modelis
lie	
rgp	
rgs	m. m. pradžia – patvirtintos atnaujintos ugdymo programos – „lytinio švietimo reforma“

Mėnuo	
spa	
lpk	baigti rengti TM projektai, sutartys (1-as sr.) ↓ – Vyriausybė pritarė „egzaminų reformai“
grd	

Aukščiau į kalendorių įtrauktomis temomis apskritai parašyta 72,6 proc. visų straipsnių.

Iš tiesų nė viena iš šių temų, nė viena 2021–2022 metais diskutuota tema nebuvo būdinga vien atitinkamų metų kalendoriniam intervalui. Kitaip tariant, visos jos turi ryškų chronologinį kontekstą, priešistorę, pasekminę istoriją: pvz., COVID-19 pandemijos ir jos suvaldymo priemonių santykis su chronologinės tyrimo imties kalendoriumi yra paranki iliustracija².

Pirmiausia, svarbu, kad dėl čia turimos omenyje sudėtingos kontekstinių faktų struktūros (kuomet įvykiai yra tęstinės, evoliucionuojančios istorijos, ne konkrečiomis dienomis datuojami taškai), publikacijų neįmanoma tiesiogiai sieti su atskiromis datomis, kalendoriaus dienomis. Dėsninga, jog kai kada publikacijos gali reikšmingai vėluoti kontekstinio įvykio atžvilgiu, kaip, pvz., santykinai net keletą metų vėlavo 2022 m. išspausdinti straipsniai apie 2020 m. įgyvendintą „įtraukio-

² Lietuvoje valstybės lygio ekstremali padėtis dėl COVID-19 infekcinių susirgimų paskelbta dar 2020-02-26. 2020-03-16 vidurnaktį įsigaliojo pirmasis karantinas: ugdymas imtas organizuoti nuotoliniu būdu; koreguoti 2019–2020 mokslo metų atostogų, egzaminų tvarkos ir tvarkaraščiai. Ilgainiui decentralizavus sprendimų priėmimą, 2020–2021 mokslo metai prasidėjo netolygiai: dalis mokyklų programas vykdė kontaktiniu būdu, dalis – nuotoliniu būdu, dalis dirbo mišriu būdu. Betgi tais kitais, 2020–2021, mokslo metais paskelbtas ir 2020-11-09 įsigaliojo antrasis karantinas, mokyklos vėl visuotinai perėjo dirbti nuotoliniu būdu. Šis antrasis karantinas, kartotinis, buvo reikšminga viešojo diskurso tema jau 2021, tyrimo imties, metais; gausėjo skeptiškų jo atžvilgiu išsakomų nuomonių. Antrasis karantinas atšauktas 2021-07-01. Kalendoriuje pažymėtas tik 2021 sausis, kaip pirmasis imties antrojo karantino mėnuo, ir 2021 liepa, kaip karantino pabaiga, bei 2021 gegužę priimtas leidimas mokykloms vėl dirbti mišriuoju būdu. – Atitinkamai ir „Tūkstantmečio mokyklų“ programa, ugdymo programų atnaujinimas, mokinių atrankos, personalo korpuso, klasių komplektavimo temos nėra tik 2021–2022 kalendorinių metų fenomenas.

jo ugdymo reformą“. Nuomonės apie „Tūkstantmečio mokyklų“ programą imtos skelbti dar 2021 vasarį, nors Ministerija pirminius realiai įgyvendinsimos programos kontūrus tepaskelbė gegužę, o pačią programą – gruodį; taigi šie, „užbėgusių įvykiui už akių“ autorių straipsniai negalėjo būti kitokie, kaip tik itin spekuliatyvūs. Šios išvados reikšmingai antrina autoriams/ekspertams: negalima teigti žiniasklaidos nuomonių segmento lauką esant iš esmės reaktyvų politikos lauko ar švietimo lauko atžvilgiu.

Atotrūkis, distancija ryški ir kita prasme. Čia aptartas temų kalendorius yra pagrįstas publikuotais nuomonių straipsniais. Kritiškai svarbu, kad, palyginus šį kalendorių su Seimo Švietimo ir mokslo komiteto 2021 ir 2022 m. darbotvarke, taip pat su ministerijos 2021 ir 2022 m. ataskaitomis (kitaip tariant, grynomis politikos lauko, švietimo sistemos paralelėmis), ryšku, jog būta politikos temų, kurios nebuvo viešai diskutuotos. Ar, atvirkščiai – buvo temų, kurios intensyviai viešai diskutuotos, tačiau netapo realiais galia disponuojančios klasės, politinio elito, mokyklų bendruomenės, bendruomenių veiksmis. Pavyzdžiui, ministerijos ataskaitos sistemingai aptaria inicijuotą ir 2022 m. pradėtą įgyvendinti edukacinių technologijų, skaitmeninės mokyklos transformacijos, „EdTech“ projektą (s. n. 2022: 3, 23–25, s. n. 2023: 51, 63), kur net 33,5 mln. eurų skiriami, be kita ko, sukurti mokykloms skaitmeninių išteklių bazę, skaitmeninį turinį, įgyti skaitmeninius produktus, programinę įrangą, techninę įrangą. Bet žiniasklaidoje – kaip rodo šio tyrimo imtis – nepaskelbtas nė vienas straipsnis, kuriame tikslingai būtų komentuojama šių priemonių kokybė, panaudojamumas, pritaikomumas, idėjos nauda, sėkmė, pasiteisinimas. Beveik nediskutuota liko ir STEAM atviros prieigos regioninių centrų, modernių technologijų telkinių idėja ir jos įgyvendinimas, nors centrai buvo atidaryti 2021 spalį; centruose sudaromos sąlygos mokiniams per pamokas ar po jų atlikti eksperimentinius tyrimus, konstruoti, modeliuoti, susipažinti su mokslo inovacijomis, įsitraukti į inžinerinį, gamtamokslinį ugdymą. Vangiai, iš esmės vien Pasaulio lietuvių rinkimų apygardoje išrinktos Seimo narės intencija, liko diskutuotas ir lituanistinis švietimas, nors

projektinio finansavimo asignavimai lietuvių mokykloms užsienyje išaugo nuo 0,3 mln. eurų ankstesniais metais iki numatytų 1,7 mln. eurų 2023 metais.

Priešingai, neproporcingai intensyviai žiniasklaidos nuomonių segmentas diskutavo lytinio švietimo, rengimo santuokai ir šeimai klausimais, kontracepcijos žinių ir reprodukcijos, moterų ar lyčių lygybės, „lytinio švietimo reformos“ tematikomis. Betgi ministerijos darbe šie specifiniai klausimai liko periferiniai, gožiami problemų, kuriomis pasižymėjo ugdymo programų atnaujinimo procesas (atnaujinant ugdymo programas lytinis švietimas įtrauktas, pozicionuotas kaip integrali, integruota „gyvenimo įgūdžių“ ir „sveikatos įgūdžių“ programų dalis, bet galiausiai esmingai į diskutantų siūlytas naujoves ar griežtą konservatizmą ministerija neatsižvelgė, programos viešajame diskurse buvo pasiūlytos „išmesti į šiukšlių dėžę“).

3.4. Tarpusavio koordinavimas

Tefiksuoti vos pavieniai atvejai, kai tarp skirtingų autorių/ekspertų ir jų pasisakymų, straipsnių, formuojasi polemika, kur vienas autorius rengia rankraštį siekdamas atsakyti į kito rankraštyje išdėstytus teiginius ar argumentus, įvardija šiuos, ginčija juos. Pavyzdžiui, Dainoras Lukas, tuo metu švietimo ministrės patarėjas, 2022 birželį ir rugsėjį paskelbė straipsnių, kuriuose ginčijo kitų autorių, net įvardintų, straipsnių teiginius, patikslino detalių. Straipsnius publikavusi redakcija tokiam dialogo (ginčo) bandyme vis dėlto išvengė politikavimą, abu straipsnius traktavo kaip „tribūninius“, suinteresuotus. Lytinio švietimo klausimais parašytus gana poleminius politologo Vytauto Sinicos, Seimo narių Lino Slušnio ir Morganos Danieleš straipsnius skiria itin didelė laikinė distancija (bent pusė metų), taigi jų tarpusavio dialogiškumas taip pat tik sąlyginis (visi šie straipsniai taip pat „tribūniniai“). Apskritai mėginimai fiksuoti dialogiškumą buvę labai reti. Ir vis dėlto net 76 proc. autorių/ekspertų, klausiami, ar į savo komentavimą sulaukia tokios reakcijos, kokios tikisi (Q17), nurodė reakcija esą patenkinti, tad potencialių polemizantų vangumas nėra visuotinai suprantamas kaip problema.

34-asis ir 35-asis autoriams/ekspertams užduoti klausimai, atsakymų visuma kartoja santykinį respondentų abejingumą. Klausiami, ar skaito, seka, kitų autorių nuomonių publikacijas – ypač švietimo klausimais, visi (išskyrus tris) atsakė teigiamai:

„taip“, „žinoma“, „analizuoju, kokį poveikį turės tos nuomonės visuomenei“ (A/E1), „taip, socialiniai tinklai tai nuolat ‘meta‘“ (A/E12), „seku visą tokį žiniasklaidos turinį“ (A/E19).

35-ojo klausimo tikslas buvo nustatyti požiūrį į polemiką; formuluota: „Siekiate prieštarauti, polemizuoti, ginčytis su ...“. Atsakymai rodo, kad net 41 proc. autorių/ekspertų su niekuo nesiekia polemizuoti; tie, kuriuos polemika domina, beveik lygiomis dalimis kreipiasi ir į kitus lauke veikiančius autorius/ekspertus, ir į politikus, taigi polemika tėra sąlyginė, nesufokusuota, abstrakti intencija, o ne apskaičiuotas, dėsningas, tikslingas veiksmas.

Apskritai čia nagrinėjamo klausimo kontekste tarpusavio koordinavimas turi būti konstatuojamas nesąs reikšmingas veiksnyss temų tvarkaraščiui formuoti.

4. Diskusija ir išvados

Kaip pastebėta, nė vienas iš keturių identifikuotųjų tematinio tvarkaraščio veiksnių – redakcijų valingumas (autoriams redakcijų valia vienašališkai skiriamos temos), redakcijų selektyvumas (temų atranka), konteksto svarba (iš esmės politinė darbotvarkė), autorių/ekspertų tarpusavio dialogiško santykio intensyvumas – nedominuoja, visų jų raiška yra silpna. Redakcijos savo pačių reflektuojama veikimo laisve naudojami itin vangiai.

Redakcijų kišimasis į temų tvarkaraštį – minimalus: nei forsavimo jį formuojant, nei siūlant temą, tematiką, nei jas atrenkant. Tvarkaraščiui besiformuojant stichiškai, ryšku, kad galiausiai jis yra neproporcingas ir nesubalansuotas: išlaidos švietimo sektoriui sudaro 17,7 proc. nacionalinio biudžeto (tik socialinei apsaugai ir sveikatos apsaugai išleidžiama

dar didesnė dalis – 2023 m. duomenimis); išlaidos švietimui sudaro daugiau nei pusę tipinės Lietuvos savivaldybės biudžeto išlaidų, šia sistemos tema tyrimo imties metais teparrašyta 2,98 proc. visų publikuotų komentarų. Norminė decentralizacija, redakcijų atvirumas autorių iniciatyvoms, vidaus politikos normų insubstancialumas, silpnumas ir atlaidus jų įgyvendinimas traktuotini kaip pasyvumas, net iš esmės demokratinei savivaldai nenaudingas, žalingas neprincipingumas. Čia referuojami duomenys atskleidė lauko atvirumą taisyklėms reviduoti. Ryški yra redakcijoms būdinga tendencija iškelti į svetimą jurisdikciją jos nuožiūra (angl. „outsource“) koordinuoti daugumą norminių klausimų. Redakcijos nesiūlo, vienašališkai nepriskiria temų savo nuomonių skilčių autoriams. Redakcijos nėra linkusios principingai atrinkti rankraščių taip, kad būtų galima kalbėti apie imlesnius niekur nepublikuotų rankraščių kiekius. Faktiškai vienintelė nuosekliau, šurkščiau įgyvendinama (ir ne visose redakcijose) taisyklė yra skirstyti straipsnius į „aukštesnės prabos“ – „nuomoninius“ ir „žemesnės prabos“ – „tribūninius“.

Patys autoriai/ekspertai vangiai stebi politinę darbotvarkę, santykinai vangiai derina produkciją tarpusavyje, t.y. vangiai reaguoja į kitų publikacijas ar dialogiškai diskutuoja; negausios yra viešo polemienio pobūdžio straipsnių kaskados. Tokia norminė visuma turi ir privalumų, ir trūkumų: iš tiesų atviras, neapibrėžtų taisyklių laukas lieka patrauklus žvelgiant iš naujų potencialių dalyvių perspektyvos; kita vertus, žiniasklaidos lauke be dominuojančių norminių gairių jie lieka nekoordinuojami, nesitelkiantys apie jokiais pastovias problemų gravitacijos ašis.

Atskleidus atotrūkį tarp žiniasklaidos temų tvarkaraščio ir politikos darbotvarkės, konstatuotina tam tikra nepageidautina įtampa, kurią lemia disproporcija tarp tos darbotvarkės (temų tvarkaraščio), kuri žiniasklaidos lauke stichiškai formuojasi ir politikos lauko (ar švietimo sistemos) darbotvarkių. Dalis įvykių, kurie galėtų būti verti brandžios viešos diskusijos, lieka neaptarti. Priešingai – intensyviai ginčijamasi klausimais, kuriais diskusija gali pasirodyti buvusi hermetiška ir savi-tikslė.

Literatūros sąrašas

Ali, M. (2025). Digital Agenda-Building on X. *Armed Forces & Society*. In print.

Bernaola Serrano, I. (2023). Effects of the 2008 Crisis on Agenda Building: Internally Originated Content Versus External Dependence. *Journalism Practice*, 17(9), 2035–2052.

Bitinienė, A. (2003). Lietuvių ir latvių kalbų publicistinio stiliaus tekstų sakinio ilgis. *Lituanistica*, 3, 85–95.

Boykoff, J. (2024). Framing the Games: US Media Coverage of the Beijing 2022 Winter Olympics. *Comm & Sport*, 12(1), 19–39.

Brandenburg, H. (2002). Who Follows Whom? *Harvard Intl J of Press/Politics*, 7(3), 34–54.

Castro Herrero, L. & al. (2017). Rethinking Hallin and Mancini Beyond the West. *Intl J of Comm*, 11, 4797–4823.

Denham, B. E. (2010). Toward Conceptual Consistency in Studies of Agenda-Building Processes. *Review of Comm*, 10(4), 306–323.

Edgerly, L., Toft, A., & Veden, M. L. (2011). Social Movements, Political Goals, and the May 1 Marches. *Intl J of Press/Politics*, 16(3), 314–334.

Erbring, L., Goldenberg, E. N. & Miller, A. H. (1980). Front-Page News and Real-World Cues. *American J of Political Science*, 24(1), 16–49.

Fahy, D. (2009). The Irish Punditocracy as Contrarian Voice. *Irish Comms Review*, 11, 50–62.

Fahmy, S., & Kim, D. (2008). Picturing the Iraq War. *Intl Comm Gazette*, 70(6), 443–462.

Frėjūtė-Rakauskienė, M. (2006). Etniškumo dėmenys žiniasklaidoje. *Lietuvos etnologija*, 5(14), 127–138.

Fürst, S., & Oehmer, F. (2021). Attention for Attention Hotspots. *Journalism Studies*, 22(6), 799–819.

Golan, G. J. (2013). The gates of op-ed diplomacy. *Intl Comm Gazette*, 75(4), 359–373.

Golan, G. J. & Lukito, J. (2017). Newspaper editorial pages frame China similarly. *Newspaper Research J*, 38(2), 215–230.

Golan, G. J., & Lukito, J. (2015). The rise of the dragon? *Intl Comm Gazette*, 77(8), 754–772.

Golan, G. J., & Munno, G. (2014). Few Latin American Items Appear on Editorial Pages. *Newspaper Research J*, 35(1), 20–35.

Hayes, S., Gabbatiss, J. & Butler, C. (2025). From climate scepticism to discourses of delay in UK editorials. *Public Understanding of Science*, 34(7), 832–851.

Heim, K. (2010). *The boys on the blogs*. Columbia: University of Missouri.

Hiles, S. S., & Hinnant, A. (2014). Climate Change in the Newsroom. *Science Comm*, 36(4), 428–453.

Jacobs, N. J. & Townsley, E. (2011). *The Space of opinion*. Oxford: Oxford university press.

Jastramskis, D. (2011). Lietuvos žiniasklaidos sistemos modelio bruožai. *Informacijos mokslai*, 55, 52–70.

Jeffres, L. W., Neuendorf, K., Bracken, C. C., & Atkin, D. (2008). Integrating Theoretical Traditions in Media Effects. *Mass Comm and Society*, 11(4), 470–491.

Konieczna, M. & Graves, L. (2020). “Everything Just Went Apeshit”. *Journalism Studies*, 21(16), 2343–2359.

Koženauskiene, R. (2013). *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Lasorsa, D. L. (2008). Agenda Setting. In: *Encyclopedia of Political Comm*. London etc.: Sage. 12–19.

Makarova, V. (2014). Litovskoe slovo priešas i russkoe slovo vrag. *Res humanitariae*, 16, 182–191.

Matthes, J., Knoll, J., & von Sikorski, C. (2018). The “Spiral of Silence” Revisited. *Comm Research*, 45(1), 3–33.

Molyneux, L., & McGregor, S. C. (2022). Legitimizing a platform: evidence of journalists’ role in transferring authority to Twitter. *Information, Comm & Society*, 25(11), 1577–1595.

Olveira-Araujo, R. (2024). Trans News Matters. *Journalism Studies*, 25(14), 1720–1737.

Parasie, S., Machut, A., & Mazoyer, B. (2025). Legacy Media as a Moral Compass. *Intl J of Press/Politics*. In print.

Pineda, A., Bellido-Pérez, E. & Sánchez-Gutiérrez, B. (2022). Expanding ideologies in the press. *Feminist Media Studies*, 22(1), 83–103.

Popovaitė V. (2018). Migrantų diskurso formavimas istoriniais pasakojimais Lietuvos naujienų portaluose 2015 metais. *Lietuvos istorijos studijos*, 410, 129–146.

Santana, A. D. (2011). Online Readers’ Comments Represent New Opinion Pipeline. *Newspaper Research J*, 32(3), 66–81.

Seethaler, J., & Melischek, G. (2023). Opinion-leading media as indicators of a democracy at risk. *European J of Comm*, 38(1), 77–94.

Selvarajah, S. (2020). The Two-Dimensional Framing Process. In: *Human Rights Journalism and its Nexus to Responsibility to Protect*. London etc.: Palgrave Macmillan. 193–213.

S. n. (2022). Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2021 metų veiklos ataskaita.

S. n. (2023). Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2022 metų veiklos ataskaita.

S. n. (2025). *LRT redakcinė politika. Patvirtinta VŠĮ Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos generalinio direktoriaus 2025 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. VĮ182*.

Uzunoglu, S. (2025). Digital Voices, Discursive Power. *Electronic News*, 19(4), 233–259.

Vaišnys, A. (2026). Medijų politikos pranešimas žiniasklaidai skaidrumą reglamentuojančios Europos teisės kontekste. *Information&Media*, 103, 8–50.

Vaišnys, A. (1992). *Profesionalioji žurnalistika. Įvadas*. Vilnius: Europos centras.

Valotka, A. (2016). Intertekstų suvokimas ir kultūrinio rato atpažinimas Rimvydo Valatkos publicistikoje. *Lietuvių kalba*, 10(1), 1–26.

Noije, L. van (2010). The European paradox. *European J of Comm*, 25(3), 259–272.

Wang, X., Chen, L., Shi, J., & Tang, H. (2023). Who Sets the Agenda? *Environmental Comm*, 17(3), 245–262.

Žilinskienė, V. (2001). Lietuvių ir latvių publicistikos leksikos ir morfologijos pagrindinės statistinės charakteristikos. *Lituanistica*, 3, 69–79.

Žilinskienė, V. (2002). Žodžių formų vartojimas lietuvių kalbos dalykinio ir publicistinio stilių duomenimis. *Lituanistica*, 1, 106–117.

Žilinskienė, V. (2003). Publicistikos tekstų daiktavardžių ir būdvardžių kirčiuočių dažnumas. *Žmogus ir žodis*, 1, 49–56.